

Запорізький державний медичний університет

Кафедра суспільних дисциплін

**Лекція на тему:
“Україна в міжвоєнний період”
(1921-1939рр.)**

Лектор: кандидат історичних наук
доцент Бідзіля Петро Омелянович

Запоріжжя 2016

План лекції:

- 1. УРСР в умовах нової економічної політики (1921 – 1928 рр.)
- 2. Сталінський тоталітарний режим і Україна (1929 – 1939 рр.)
- 3. Західна Україна у 20 - 30-ті роки.

Суть нової економічної політики:

- Скасування політики “воєнного комунізму”.
- Введення замість продрозкладки натурального податку, що був менший і відомий селянам наперед.
- Дозвіл на вільну торгівлю надлишками сільськогосподарської продукції. Відродження товарно-грошових відносин.
- Відкривалися торговельні біржі, розвивалася кооперативна, приватна, державна торгівля. Розвиток усіх видів кооперації.
- Введення стабільної валюти – червонця.
- Ліквідація загально трудової повинності і зрівнялівки в оплаті праці.
- Припинення насильницького зарахування в колгоспи, радгоспи, комуни.

30 грудня 1922р. у Москві
відбувся I з'їзд Рад СРСР.

- Було затверджено Декларацію про створення СРСР і союзний договір. До складу СРСР увійшли: Росія, Україна, Білорусія і Закавказька Радянська Республіка.

Статус УРСР у складі СРСР.

- Формально СРСР був федерацією, але фактично – унітарною, централізованою державою, імперією нового типу. Україна втратила рештки державного суверенного суверенітету і незабаром, як і інші союзні республіки, перетворилася на адміністративну одиницю Радянського Союзу.

Сутність “українізації”.

Українізація – це політика в національно-культурній сфері, яка здійснювалася радянським керівництвом в Україні у 20-ті роки. Українізація передбачала задоволення певних національних вимог українського народу:

- Висування українців на керівні посади.
- Запровадження української мови в державні та культурні установи, пресу, навчальні заклади.
- Розвиток національної за формою й радянської за змістом культури.
- Створення відповідних умов для культурного розвитку національних меншин, які проживали в Україні.

Причини згортання політики “українізації”

- “Українізація” почала виходити за дозволені центром рамки:
- Вона охопила все суспільно-культурне життя республіки.
- Зростав прошарок української інтелігенції, якій режим Сталіна не довіряв і бачив у ній ідейного конкурента партії.
- Українізація сприяла зростанню національної свідомості українців, стимулювала націонал-комуністичні настрої. Прибічники націонал-комунізму (М. Хвильовий, О. Шумський, М. Волобуєв) вважали, що не можна нав’язувати всім народам російський шлях до комунізму, що кожен народ, у т.ч. український, повинен іти до комунізму власним шляхом, пристосовуючи його до специфічних національних умов.

“Хвильовизм”, “шумськізм” і “волобуєвщина” були проголошені проявом “буржуазного націоналізму”, основною загрозою для єдності Радянського Союзу. Це означало кінець українізації. Радянська влада повертається до політики русифікації, активних учасників українізації було репресовано.

Причини появи сталінізму (тоталітаризму):

- Встановлення політичної диктатури більшовицької партії
- Ліквідація політичного плюралізму організаційних партій та рухів
- Знищення демократичних інститутів (ради і громадські організації фактично перетворились на придаток власних структур)
- Позбавлення людей прав реальної участі у соціально-політичному житті

Наслідки тоталітаризму для України:

- Знищено українську державність та мільйони українців
- Відібрано землю у селянина та знищено в ньому почуття власника, а його перетворено в кріпака
- Невідновних втрат зазнали національна культура й духовність. Якщо 20-ті роки увійшли в історію України як період “національного відродження”, то 30-ті “розстріляне відродження”, - всі, хто був носієм національних традицій, стали “ворогами народу”

Сформовано цілі покоління українського народу, чимало представників які і тепер є носіями тоталітарної свідомості,
ЩО ВИЯВЛЯЄТЬСЯ:

- В обмеженні потреб
- Нетерпимості до іншої думки
- Національній незрілості
- В баченні порятунку диктатурі сильній владі
- Постійні апеляції до минулого, де все “було краще” тощо
- Гунули ідеали честі, совісті, добра, заохочувалися негідницькі діяння, доноси і наклепи

Лише в Україні було запроваджено режим проживання “Чорних дошок”,

що полягав у:

- Вивезенні з цілих територій усіх товарів та засобів проживання, що знаходились на складах та в магазинах
- Насильницькій реквізиції у селян усіх запасів продовольства і навіть одягу
- Заборони будь-якої торгівлі та ввезення будь-яких засобів для існування
- Заборони будь-якого кредитування та насильницькому поверненні усіх кредитів

- Голодомор 1932-1933 рр. як явище геноциду народу підпадає під означення геноциду, поданого в Конвенції ООН від 9 грудня 1948р. “Про попередження злочину геноциду і покарання за нього”. Так, стаття 2 третій пункт цієї Конвенції визначає геноцид “як будь яке з діянь, які вчинюються з наміром знищити повністю або частково яку не будь національну, етнічну, расову чи релігійну групу..”

Порівняльна таблиця приросту і втрат населення СРСР, Росії, Білорусії та України за даними переписів 1926 і 1939 років, що подавались у радянських джерелах (створена у 1988 році комісією у складі провідних юристів зі Швеції, Бельгії, Великобританії, Канади, Франції, Аргентини, США):

Назва держави, республіки	Населення у млн. Дані СРСР за 1926р.	Населення у млн. Дані СРСР за 1939р.	+ приріст - втрати	Приріст і втрати %
СРСР	147,028	170,557	+23,529	+16,0
Росія	77,791	99,591	+21,800	+28,0
Білорусія	4,739	5,275	+536	+11,2
Україна	31,195	28,111	-3,084	-9,9

Якби приріст населення дорівнював 16% як по СРСР, то в Україні проживало б не 28,111 млн., а близько 36,186 млн. осіб

- Ось що писав італійський консул у Харкові Серджіо Граденіго своєму послу в Москві: “Наслідком теперішнього лиха в Україні буде російська колонізація цієї країни, яка призведе до зміни її етнографічного характеру. В майбутньому і, либонь дуже близькому, ніхто більше не говоритиме про Україну чи про український народ, а то ж і про українську проблему, бо Україна стане де факто територією з переважно російським населенням”.

- 28 листопада 2006 року до десяти країн, що на той час вже визнали Голодомор 1932-1933 років Геноцидом України нарешті приєдналася й Україна.
- Рішення було ухвалене 233 голосами (із 450 парламентарів). Від Партії регіонів за визнання геноцидом проголосувало аж 2 депутати, від БЮТ – 118, від “Нашої України” – 79, від Соцпартії – 30, позафракційних – 4.
Фракція комуністів у повному складі не голосувала за законопроект.

- Між двома світовими війнами Україна знаходилася в “четвертованому” стані:
  1. Східна Галичина, Західна Волинь, Західне Полісся, Підлящина та Холмщина опинилися у складі Польщі.
  2. Закарпаття – у складі Чехословаччини.
  3. Буковина - у складі Румунії.
  4. Більша частина у складі більшовицької Росії.
- Ті землі, що були у складі СРСР відчували на собі в повному обсязі суть імперського сталінського тоталітарного режиму. Модернізація України, яку здійснювали комуністи супроводжувалася придушенням національно-визвольного руху, примусовою колективізацією, голодомором, масовими репресіями.
- Замість гармонійного соціалістичного суспільства з високоефективною плановою економікою народ України отримав небачену до того тиранію і деформовану, засновану на примусовій праці, економіку.

- Західноукраїнські землі в 20-30 рр. були об'єктом соціально-економічного, національного гноблення з боку Польщі, Чехословаччини, Румунії. Внаслідок активізувався національно-визвольний рух. (ОУН заснована у 1929 р. на засадах інтегрального націоналізму).
- Найвищим досягненням українського національно-визвольного руху в міжвоєнний період було проголошення 15 березня 1939р. незалежної Карпатської України.

Дякую за увагу!

